

Antoine de Saint-Exupéry

LETEC A ŽIVLY

Vyšehrad 2015

Translation © Věra Dvořáková, 2015
Illustrations © Jan Hísek, 2015

ISBN 978-80-7429-510-2

O následujících dvou minutách nedokážu nic říci. Ve vzpomínce se mi vynořuje jen pár základních myšlenek, jen náznaky úvah, prosté poznatky. Nemohu z nich udělat drama, protože se žádné nekonalo. Mohu je jen srovnat do jakési chronologické řady.

Především jsem se už nepohyboval kupředu. Zabočil jsem předtím vpravo, abych vyrovnal náhlou odchylku, a potom začala krajina pozvolna znehybňovat, až nadobro ustrnula.

Zůstal jsem trčet ve vzduchu. Má křídla se přestala zakusovat do kresby zemského povrchu. Země se zhoupala, pootočila, ale na místě: motor už jen rachtivě proklouzával jako při strženém převodu.

Zároveň se mě zmocnil nesmyslný pocit, jako bych se stal terčem. Všechny ty hřebeny, špice, štíty, jež rozrývaly vítr a vystřelovaly ke mně jeho poryvy, mi připadaly jako na mne namířená děla. Proto ve mně také začala zrát myšlenka, že obětuji výšku a vyhledám ochranu horského úbočí v některém

údolí. K zemi mě to stejně strhávalo, ať jsem chtěl či ne.

Necítil jsem v tu chvíli, kdy mě polapily první vlny cyklonu, o němž jsem se po dvaceti minutách přesvědčil, že dosahuje u země fantastické rychlosti dvou set čtyřiceti kilometrů v hodině, nic tragického. Když zavřu oči, když zapomenu na letadlo a let a snažím se vyjádřit jen svůj prostý vnitřní zážitek, pak to bylo něco jako potíže nosiče s plnou náručí balíků, který dělá co může, aby mu nesklouzly, zachytí jeden, shodí tím prudkým pohybem druhý, a jak je tak po krk v nesmyslném počínání, náhle zjistí, že má chuť náruč rozevřít a celou tu kupu pustit na zem. Nějaká představa nebezpečí mě vůbec nepronásledovala. Naše představy podléhají jakémusi zákonu nejkratšího spojení. Událost, kterou prožíváme, se nám zhusťtí v symbol, představující její nejrychlejší zkratku: byl jsem nosič nádobí, který uklouzl na podlaze a jeho hora porcelánu se mu zřítila.

Teď jsem uvězněný v jednom údolí. Nijak jsem si nepomohl, naopak jsem na tom hůř. Náporu větru nikdy nikoho nezabily, to je pravda. Všichni víme, že když se řekne „přibitý větrem k zemi“, je to jen novinářský obrat. Jak by se mohl vítr zarýt do země? Dnes jsem však v tomhle svém údolí ztratil ze tří čtvrtin kontrolu nad strojem. A ten skalní ostroh tam přede mnou se kymácí zprava doleva, rázem vyšplhá k nebi, vteřinu se tyčí nade mnou a vzápětí mizí pod obzorem.

Obzor... žádný už vlastně není. Jako bych se ocitl v kulisách divadla, kde se vrší jedna dekorace na druhou. Kolmé, šikmé, vodorovné, hotová změt linií. Na sto příčných údolí mě svou perspektivou mate. Než si stačím uvědomit polohu, nový náraz mě otočí o pětáctyřicet stupňů nebo zcela čelem vzad. A musím se z těch trosek znovu vymotávat. Rodí se ve mně dvě myšlenky. Tou první je objev: teprve dnes je mi jasné, proč došlo v horách k některým leteckým neštěstím, i když

nebyla mlha. Piloti si v tom krajinném reji na vteřinu spletli šikmé svahy s horizontální rovinou. Druhou myšlenkou je fixní představa: dostat se k moři. Moře je ploché. Na moře nenarazím.

Zabočím. Tedy pokud se dá v tom tanci, neurčitě směřujícím do údolí obrácených k východu, o zabočení mluvit. Stále však nic patetického. Zápasím s chaosem, vyčerpávám se bojem proti chaosu, snahou postavit znovu gigantický domek z karet, který se mi stále znovu hroutí. Když se jedna ze stěn mého vězení proti mně zvedne jako obrovská vlna, pocítím nanejvýš jen závan pudového strachu. Nanejvýš se mi jen trochu sevře srdce, když letím mezi poryvy oživlých štítů, jež mi podrážejí nohy. Když vybuchují jako neviditelné prachárny. Pokud v té směsici pocitů vůbec dokážu něco jasně rozeznat, pak je to pocit úcty. Mám k té horské špici úctu. Mám úctu k tomu nabroušenému hřebeni. Úctu k tomu dómu. Úctu k tomu příčnému údolí, jež ústí do mého a vyvolá

bůhvíjakou smršť, až se jeho příval větru smísí s tím, který už mě unáší.

Zjišťuji, že vlastně nezápolím s větrem, ale přímo s tím hřebenem, přímo s tím ostrým hřbetem, s tou skálou. Ano, s tou skálou se rvu, i když je kus ode mne. Skrytou hrou svalů, neviditelných chapadel, je to ona sama, kdo mi klade odpor. Vpravo před sebou rozeznávám Salamanský štít, dokonalý kužel, o němž vím, že strmí nad mořem. Konečně moře, únik! Ale nejdřív musím projít větrem toho štítu. Jeho „padákem“, jak tomu říkáme. Salamanský štít je obr... Mám k Salamanskému štítu úctu.

Vteřina oddechu... dvě vteřiny... Něco se chystá, připravuje, osnuje. A vzápětí jen žasnu. Nestačím otvírat oči. Celé letadlo jako by se náhle rozechvělo a rostlo, mohutnělo. Jakési rozkošacení je zvedlo rovnou z místa do výšky pěti set metrů. Po čtyřicet minut jsem nebyl s to vystoupit nad šedesát, a pojednou jsem výš než moji nepřátelé. Letoun se otrásá jako vroucí kotel. Objevil se širý oceán.

SLOVO O AUTOROVI

Francouzský spisovatel a letec Antoine de Saint-Exupéry (1900–1944) věřil v sílu člověka překonat sám sebe. Letadlo mu bylo jedním z prostředků k sebepřekonání a smysl života viděl ve službě nadosobnímu cíli.

V Cap Juby, na území španělské Sahary, kde byl v r. 1927 ustanoven velitelem letištní stanice, psal po nocích svou první knihu *Kurýr na jih* (1928). V r. 1928 se začalo létat i v noci a hrdinství pilotů inspirovalo Saint-Exupéryho k napsání knihy *Noční let* (1931). V letech 1929–1931 byl ředitelem provozu Aeroposta Argentina v Buenos Aires. Nespokojil se však s řízením provozu, ale létal v těch nejtvrděších podmínkách. Vzdušné proudy v Patagonii vymršťovaly letadla do výšky, přesahující možnosti tehdejších letadel. Jeden takový dramatický let líčí Saint-Exupéry ve vypravování *Letec a živly* (1929). Po likvidaci francouzské společnosti

v r. 1931 se Saint-Exupéry vrátil do Francie. Jeho dva pokusy o vytrvalostní let skončily haváriemi. V r. 1935 havaroval v Libyjské poušti. Při letu New York – Ohňová země havaroval v Guatemale a utrpěl těžká zranění. Za rekonvalescence pracoval na knize *Žemě lidí* (1939), v níž je řada příběhů především ze života letců. V knize *Válečný pilot* (1942) popsal svůj otřesný zážitek, který prožil za druhé světové války za svého průzkumného letu jako válečný pilot. Po kapitulaci Francie odjel do USA a průběžně pracoval na *Citadele*, souboru úvah o životě a smrti. Vyšla nedokončená po jeho smrti (1948). V r. 1943 vyšel jeho *Dopis rukojmímu*, obsahující úvahy vyvolané jeho odchodem do USA. V téže roce vyšel poetický příběh *Malý princ*, který je oslavou přátelství a zodpovědnosti. V r. 1943 se mu podařilo začlenit se do americké armády a odjel s ní do Alžírsko. Výjimečně dostal povolení k několika průzkumným letům, ačkoliv již daleko překročil věkovou hranici pro piloty.

Ale z posledního letu – již devátého nad Francií východně od Lyonu – se 31. července 1944 nevrátil. Podle některých zpráv byl sestřelen německou stíhačkou při návratu na základnu na Korsice a zahynul ve Středozemním moři.

Zdeňka Stavinohová

Antoine de Saint-Exupéry

LETEC A ŽIVLY

Z francouzského originálu *Le pilote et les puissances naturelles* přeložila Věra Dvořáková. Slovo o autorovi napsala Zdeňka Stavinohová. Ilustrace Jan Hísek. Typografie Zdeněk Ziegler. Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., roku 2015 jako svou 1313. publikaci. Odpovědná redaktorka Radka Fialová. Vydání druhé. Stran 48. Vytiskla Tišínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 148 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-510-2